

ÎNTRE NUME ȘI DISIMULAREA IDENTITĂȚII. CARTEA *ESTERA* ÎN PERSPECTIVĂ COMPARATIVĂ

Claudiu-Liviu ONIȘOARĂ*

<https://doi.org/10.52744/AUCSFLSA.2026.01.24>

Rezumat:

În literatura vechiului Orient Apropiat, numele zeilor, ale eroilor umani, ale monștrilor și ale tuturor personajelor, în general, au semnificații sui-generis atât prin etimologia lor, cât și prin funcțiile pe care le îndeplinesc în construcția textului. Numele lui Dumnezeu este complet absent din cartea Estera. Uneori, asocierea unui personaj cu o multitudine de nume sau de titluri cu rol simbolic ori, din contră, cu mai multe nume dintre care unul este ascuns constituie un mecanism prin care autorul intenționează să transmită sensuri care depășesc stratul superficial al narațiunii, înțelesuri care sugerează identități multiple, apartenențe culturale complexe sau conflictul dintre ceea ce este vizibil și ceea ce este ascuns. În cartea Estera, personajul eponim își ascunde identitatea evreiască și numele originar, Hadasa. Totodată, adoptă un nume cu care să se integreze mai ușor în contextul persan achemenid. În acest sens, disimularea identității și varietatea numelor atribuite unei singure persoane reprezintă un tipar des întâlnit în tradiția literară mesopotamiană.

Cuvinte-cheie: Estera, nume, identitate, simbolism literar.

Abstract:

In the literature of the ancient Near East, the names of gods, human heroes, monsters, and all characters in general have different meanings through their etymology and through their roles in the narrative. The name of God is absent in the Book of Esther. In some instances, a character is associated with a multitude of names or titles that are symbolically meaningful or, conversely, a character is associated with a multitude of names of which one is hidden. All these are mechanisms by which the author intends to convey some meaning that is not evident at the surface level of the narrative and that points to some complexity of identity and cultural affiliation or to a conflict between visible and hidden identity. In the Book of Esther, the heroine hides not only her Jewish identity and original name, Hadassah; she also takes a name that allows her to integrate more easily into the Achaemenid Persian context. In this sense, the

* Universitatea din Craiova, E-mail: oclauliv@yahoo.com.

concealment of identity and the variety of names attributed to a character are common in Mesopotamian literature.

Keywords: Esther, names, identity, literary symbolism.

1. Prolegomene

Cartea *Estera*¹, parte a corpusului veterotestamentar, este un exemplu sugestiv în care numele, disimularea și dezvăluirea identității ocupă un loc central în poveste, axa sa tematică. Este cunoscut faptul că în această operă numele lui Dumnezeu nu apare deloc, cel puțin nu în mod explicit, *Estera* fiind una dintre puținele scrieri biblice în care divinitatea nu este menționată direct (cf. Reid 2008: 20). Această absență a numelor sacre și lipsa referințelor religioase clare îmbracă narațiunea într-o atmosferă seculară neobișnuită, în care cititorul este invitat să interpreteze de unul singur și, eventual, să intuiască prezența ascunsă a providenței.

În același timp, dar în alt sens, povestea este înțesată cu detalii despre numele personajelor și despre originea lor etnică², despre decretele emise în numele împăratului și despre soarta comunității evreiești din Imperiul Ahemenid pecetluită prin tragere la sorți (*pur*). Acest contrast dintre absența numelui Dumnezeului evreilor și accentul pus pe numele personajelor umane scoate în evidență simbolistica numelor și rolul anonimului în construcția textului.

În continuare, vom examina modul în care tănuirea identității, adică introducerea deliberată în poveste a unor nume nedivulgate sau a unor identități ținute în umbră, contribuie la valoarea literară a cărții *Estera*. Din punct de vedere metodologic și structural, vom evidenția maniera în care elemente precum schimbarea numelui sau identificarea cu unul dintre cele două nume purtate, cazul personajului eponim, omisiunea numelui lui

¹ În redactarea prezentului studiu ne-am raportat la o traducere a cărții *Estera* în varianta rabinului Șlomo Sorin Rosen (2023), care are la bază textul masoretic.

În ceea ce privește celelalte scrieri biblice invocate, am consultat câteva traduceri ale textului masoretic în limba engleză, însă, datorită acurateței sale, principala sursă folosită este cea a Jewish Publication Society (ed.), *Tanakh: The Holy Scriptures: The New JPS Translation according to the Traditional Hebrew Text*, 1988.

Totodată, am avut în vedere *Biblia Dumitru Cornilescu*, 1924 (online: <https://old.ebible.ro/biblia/romana/cornilescu/genesa/1/>).

² De exemplu, aflăm despre originea și identitatea personajului eponim în *Estera* 2:7 sau despre obârșia lui Haman în *Estera* 3:1.

Dumnezeu sau disimularea identității (vizibilă, de asemenea, în cazul protagonistei, care nu își dezvăluie originea evreiască la curte, sub îndrumarea lui Mardoheu), funcționează ca tehnici literare ale autorului. Toate aceste observații vor fi plasate într-un context amplu, întrucât vom compara elementele particulare descoperite în cartea *Estera* cu elemente asemănătoare din tradiția literară a vechiului Orient Apropiat; vom observa, de pildă, cum în mitologia mesopotamiană și în cea egipteană numele ascundeau adesea o putere sacră, iar cunoașterea lor conferea forță, suveranitate, sau cum în alte povestiri orientale anonimatul și folosirea pseudonimelor serveau unor scopuri literare și motivice similare.

Astfel, prin intermediul acestui studiu vom arăta că *Estera* face parte dintr-un peisaj literar mai larg, în care este expusă unui orizont amplu de motive și de convenții literare antice; alegerea momentului ascunderii sau a dezvăluirii numelui intensifică dramatismul și întreține profunzimea simbolică. Așadar, povestea nu rămâne izolată cadrului biblic, fiind conectată la un univers complex de semnificații culturale non-biblice. În cartea *Estera*, numele, rostite sau nerostite, sunt purtătoare de semnificații literare profunde; cu ajutorul lor, autorul explorează motive precum identitatea, destinul și prezența divină nevăzută.

2. Semnificația numelor și rolul anonimatului în vechiul Orient Apropiat

În culturile Orientului Apropiat antic, numele purtau, în general, o însemnătate intrinsecă, considerându-se că reflectau esența, destinul sau relația individului cu zeii. Un principiu larg răspândit era acela că *nomen est omen*, „numele reprezintă un semn/destin”, ceea ce însemna că numele evidențiau caracterul sau soarta purtătorului lor. Mai mult decât atât, numele erau învestite cu puteri magice.

În unele civilizații antice se credea că aflarea numelui real al unei persoane sau al unei zeități conferea control asupra acelei entități. Un exemplu relevant provine din mitologia egipteană; în mitul „*Numele lui Ra*”, Isis îl obligă pe zeul soare Ra să își dezvăluie numele ascuns, recurgând la un șiretlic prin intermediul unui șarpe veninos. Importanța acordată acestui subiect transpare din poveste: în Egiptul Antic se credea că numele face parte integrantă din ființa unei persoane, chiar și a unui zeu, și că posedă o energie proprie. Cu alte cuvinte, se reliefa ideea conform căreia un zeu în adevăratul

sens al cuvântului putea fi distrus prin divulgarea numelui său (cf. Blum 2021). Prin urmare, menținerea anonimatului sau a identităților secrete era profund necesară în nenumărate situații. Divinitățile își ascundeau numele adevărate, după modelul zeului Ra, pentru a nu își pierde autoritatea, iar oamenii puteau folosi pseudonime sau titluri în locul numelor reale ale divinităților, ca formă de respect ori de precauție.

Tot în Egipt, puterea imanentă a numelui era evidentă, de asemenea, în practicile sociale și funerare. Faptul de a șterge sau omite numele cuiva³ era echivalent cu a-i șterge existența. Faraonilor care cădeau în dizgrație li se îndepărtau numele de pe monumente, astfel încât amintirea lor să fie ștearsă pentru totdeauna. În același sens, schimbarea numelui putea reflecta o transformare radicală a statutului. Un exemplu relevant provine din Egiptul dinastiei a XX-a, unde participanți la conspirația haremului împotriva lui Ramses al III-lea apar în „*Papirusul judiciar de la Torino*” cu numele modificate: forme inițial favorabile, precum „Mr-Sw-Re” („Ra a iubit-o”) sau „Nfr-m-Waset” („cea frumoasă din Teba”), sunt înlocuite cu variante depreciative, precum „Msdj-sw-Re” („Ra o urăște”) și „Bjn-m-Waset” („cea rea din Teba”). Schimbarea numelui funcționează, astfel, ca marcă a condamnării și ca formă de stigmatizare simbolică (Magdy 2017: 78; Ranke 1953). Așadar, anonimizarea sau rebotezarea cu un nume infamant erau pedepse mai cumplite decât moartea, deoarece condamnau sufletul la uitare sau la deteriorare. Aceste concepte relevă o credință profundă comună multor popoare orientale, respectiv, ideea că

³ O formă de „*damnatio memoriae*”. Această practică menționată neexplicit mai sus seamănă izbitor cu modul în care Estera sugerează îndepărtarea totală a lui Haman și a urmașilor săi. În ambele cazuri, ștergerea numelui și anihilarea casei vrăjmașe echivalează cu anihilarea existenței transcendente.

De asemenea, în credințele egiptene, sufletul unei persoane nu putea supraviețui în viața de apoi dacă numele său nu era păstrat; de aceea, egiptenii aveau obiceiul de a inscripționa numele celui decedat peste tot în mormânt. A lăsa pe cineva fără nume era pedeapsa supremă (în acest sens, a se vedea Magdy *op. cit.*: 78-97).

În mod interesant, legea iudaică din *Deuteronom* poruncește același tratament pentru Amalec (amaleciți): „să ștergi pomenirea lui Amalec de sub ceruri” (*Deuteronom* 25:19). Haman, fiind un amalecit individualizat, primește exact acest tratament la nivel literar și ritual, de *Purim*. Putem vedea, în acest caz, o convergență între gândirea biblică și cea egipteană în ceea ce privește simbolismul numelui, prin faptul că dușmanul absolut trebuie redus la dispariție, la neființă, prin îndepărtarea numelui său din memoria colectivă.

numele conține o forță vie, iar ascunderea sau revelarea sa constituie un act cu implicații la nivel cosmic și etic.

În Mesopotamia se regăsesc, în aceeași manieră, atestări ale ponderii simbolice a numelor. În epopeea babiloniană a creației, *Enuma Eliș*, după ce zeul Marduk o învinge pe monstruoasa Tiamat, zeița primordială a haosului, zeii adunați îi conferă nu unul, ci 50 de nume diferite. Fiecare dintre aceste nume descriu atribute și puteri ale lui Marduk, consacându-l, astfel, drept conducător al panteonului (a se vedea, în acest sens, Talon 2005: X, 103 *et seqq.*). Enumerarea acestor „50 de nume ale lui Marduk” echivalează cu investitura lui deplină, un mod de a afirma că el a preluat titlurile și prerogativele tuturor celorlalți zei principali. Prin acest act, Marduk dobândește o profundă autoritate, gestul subliniind ideea că a numi ceva sau pe cineva înseamnă a-i recunoaște și statornici existența, rolul, destinul. De altfel, în multe texte incantatorii mesopotamiene, cunoașterea numelor spiritelor sau a zeilor invocați era esențială pentru eficacitatea ritualului; în unele cazuri, se recurgea la o listă lungă de epitete și de titluri sacre, tocmai pentru a acoperi toate identitățile posibile ale entității și a se asigura controlul asupra ei și asupra puterilor sale (Ceccarelli 2021).

Așadar, acest cadru conceptual arată că în vechiul Orient Apropiat situația numelor era adesea încărcată cu valoare literară, simbolică, religioasă; numele proprii puteau funcționa ca incantații, simboluri sau indicii literare. Păstrarea anonimatului, de pildă, a zeului nevăzut sau a identității cuiva, era uzitată pentru a crea mister ori pentru a proteja o putere, iar dezvăluirea bruscă a unui nume tănuir marca, în cele mai multe cazuri, punctul culminant al unei povestiri, aducând cu sine rezolvarea conflictului (în mitul lui Ra, divulgarea numelui îi aduce vindecarea etc.). Având în vedere această mentalitate răspândită în Orientul Antic, vom analiza, în continuare, modul în care cartea *Estera* folosește numele și identitățile pentru a obține efecte literare asemănătoare.

3. Situația numelor cu duble semnificații și a identităților ascunse în cartea *Estera*. Modele similare în literatura vechiului Orient Apropiat

Cartea *Estera* este un text care abundă în considerații pe marginea identității. Narațiunea, poziționată în decorul Imperiului Persan Ahemenid,

descrie personaje ale căror nume poartă ecouri literare și, în sens larg, culturale, complexe: de la tangențe cu panteonul mesopotamian, până la indicii subtile despre originile și destinele lor.

Personajul central, Estera, exemplifică în primul rând motivul identității ascunse. Aceasta era o tânără evreică orfană, al cărei nume evreiesc era Hadasa, însă care, trăind în mediul persan de la curtea lui Ahașveroș, folosește numele persan Estera. Textul biblic menționează această dualitate în mod explicit: „Și el [Mardoheu] îngrijea de Hadasa, adică Ester(a), fata unchiului lui, căci ea nu avea tată și mamă (...)” (*Estera* 2:7). Încă de la început, povestea indică dubla identitate a Esterei, una intimă, ebraică (Hadasa), și una publică, persană (Estera).

Semnificația numelui Estera a intrigat exegeții în decursul timpului. Majoritatea cercetătorilor moderni consideră că „Estera” provine din limba persană veche, posibil prin intermediul limbii babiloniene, și este asociat cu termenul „stea”, ceea ce creează o legătură cu zeița iubirii, a fertilității și a războiului, Iștar, din panteonul mesopotamian (Millard 1977: 484; Green 2011: 71). În altă ordine de idei, numele Estera poate reflecta în mod subtil caracterul ei dublu; pe de o parte, numele poate fi legat de termenul ebraic „*istahar*” („frumoasă ca luna”), iar pe de altă parte, de forma „*hestēr*”, care înseamnă „ascundere”. Această dublă semnificație pare să indice tăinuirea deliberată a identității ei evreiești în palatul persan și, la un nivel mai profund, ascunderea prezenței divine în cadrul narațiunii (cf. Rosen 2023: 138 nota B).

În textul biblic, anonimul deliberat al Esterei este o componentă-cheie a intrigii; la sfatul vărului său, Mardoheu, Estera „nu își zisese despre poporul ei și obârșia ei” câtă vreme a stat la palat (*Estera* 2:10). Cu alte cuvinte, ea nu a dezvăluit nimănui că este de origine evreiască, menținând o dublă identitate. Această tăinuire continuă chiar și după ce devine împărăteasă, fapt crucial, deoarece îi va permite mai târziu să acționeze strategic. Dezvăluirea identității sale evreiești are loc în punctul culminant al acțiunii, la momentul celui de-al doilea banchet, când Estera îi spune împăratului Ahașveroș: „căci am fost vânduți, eu și poporul meu, spre a fi nimiciți, uciși și prăpădiți (...). Un om vrăjmaș și dușman, Haman, acest rău! (...)” (*Estera* 7:3, 6). Astfel, revelația numelui și a identității sale reprezintă arma cu care își salvează poporul. Din perspectivă literară, faptul că Estera ascunde adevărul despre sine până în

actul final al demascării lui Haman adaugă textului, bineînțeles, tensiune și efect dramatic. Cititorii, cărora li se aduce la cunoștință de la început originea ei, anticipează momentul critic când numele ei adevărat, în sensul identității etnice, va ieși la iveală. Această tehnică a identității ascunse sporește suspansul și creează o ironie dramatică, întrucât publicul știe cine este cu adevărat Estera, în timp ce personajele persane sau de alte origini din poveste nu știu.

Mai mult, numele Esterei este încărcat de o ironie literară subtilă, deoarece poartă un nume cu rezonanță păgână, derivat din Iștar, zeiță babiloniană, deși ea însăși reprezintă un model de credincioșie și de sacrificiu pentru poporul său monoteist. De altfel, Hadasa, numele iudaic al Esterei, rămâne un detaliu aproape uitat în text, ca o rădăcină ascunsă sub învelișul persan al identității sale. Putem concluziona că, în construcția personajului Estera, autorul textului biblic se folosește de dualitatea numelor ca de un instrument literar.

Vărul și tutorele Esterei, Mardoheu, are, la rândul său, un nume plin de semnificații culturale. În mod surprinzător, Mardoheu nu este un nume de origine ebraică, părând împrumutat direct din onomastica babiloniană: conține rădăcina *Marduk*, numele marelui zeu tutelar al Babilonului. În literatura de specialitate se explică faptul că *Marduk* era un nume propriu atestat în documente akkadiene, însemnând, aproximativ, „(Slujitorul) lui Marduk”. Corespondența fonetică și contextuală face foarte probabil ca Mardoheu să poarte un nume teoforic babilonian, în corelație cu zeul păgân Marduk (în aceeași lumină, Morgenstern 1963: 324, nota 2). Asemenea Esterei, care poartă numele zeiței Iștar, Mardoheu poartă numele zeului masculin corespondent, Marduk, fapt care poate să nu fie deloc întâmplător.

Pentru moment, din punct de vedere literar, această alegere onomastică sporește complexitatea personajului, Mardoheu fiind un evreu devotat (textul îl prezintă respectând legea, refuzând să se închine în fața lui Haman, purtând sac și cenușă pentru salvarea poporului etc.), însă numele său sugerează asimilarea lingvistică și culturală în mediul exilului ahemenid. Altfel spus, există un contrast între nume și caracter, un procedeu literar posibil intenționat. În mod similar, istoria evreilor în diaspora persană a produs astfel de paradoxuri, respectiv, oameni pioși purtând nume locale „idolatre”. Mardoheu reprezintă, astfel, un simbol al

evreului cu identitate hibridă integrat într-o societate străină (nume cu valențe babiloniene, credință iudaică), punte între două lumi.

Textul biblic evidențiază foarte clar obârșia genealogică a lui Mardoheu, care are relevanță din punct de vedere onomastic⁴. Mențiunea strămoșului Kiș din seminția lui Beniamin este un indiciu către cititorii familiarizați cu Scriptura, întrucât Kiș a fost tatăl regelui Saul, primul rege al Israelului. Detaliul contează pentru a stabili o legătură istorică și, totodată, simbolică, dat fiind faptul că Mardoheu, fiind din neamul lui Saul, avea de înfruntat un dușman generațional al poporului său, provenit din neamul amaleciților, împotriva căruia luptase Saul. Acest dușman este Haman „Agaghitul”. Agag era numele regelui amalecit capturat de Saul cu mult timp înainte; Saul, însă, nu respectase poruncile Domnului întru totul și îl cruțase, fapt pentru care profetul Samuel l-a mustrat (*1 Samuel* 15). Acum, în povestea *Estera*, îl regăsim pe Haman, descendent al lui Agag, care plănuiește exterminarea evreilor, continuând, astfel, ura ancestrală a amaleciților față de aceștia. Prin urmare, Mardoheu, descins din linia lui Saul, ajunge să repare eroarea strămoșului său, ajutând la îndepărtarea lui Haman, urmașul lui Agag (pentru dezvoltări, Magonet *op. cit.*: 113, 114). Toate aceste rezonanțe genealogice sunt aduse în lumină de un singur cuvânt, „agaghit”. Observăm, astfel, cum uzitarea numelor devine purtătoarea unei memorii literare, deoarece termenul asociat lui Haman îl transformă într-un personaj tipologic, „dușmanul ereditar al poporului evreu”, și creează așteptarea că cineva din Casa lui Saul va învinge, în sfârșit, Casa lui Agag. Astfel se întâmplă, prin acțiunile lui Mardoheu și ale Esterei, aducându-se încheierea justițiară a unei vechi dispute. Această dimensiune poate trece neobservată de cititorul modern, dar pentru publicul original al povestirii era, foarte posibil, o aluzie importantă.

Revenind la numele *Mardoheu*, este relevant de menționat că, în ciuda purtării unui nume străin, el acționează, totuși, ca un credincios al stăpânului nevăzut, Dumnezeu. În poveste ni se arată că Mardoheu postește, se roagă, chiar dacă rugăciunea sa nu este redată explicit în textul masoretic, ea fiind inclusă în versiunea greacă a *Esterei*, dă dovadă de altruism și de curaj. Cu alte cuvinte, faptele lui Mardoheu dezminț aparenta

⁴ Acesta este prezentat ca „(...) Mordehai, fiul lui Iair, fiul lui Șimi, fiul lui Kiș, bărbat beniaminit ce fusese exilat din Ierusalim (...)” (*Estera* 2:5).

semnificație idolatră a numelui său. În acest context se evidențiază o ironie, faptul că într-un imperiu unde cuvântul împăratului Ahașveroș este litera legii, adevărata forță o au cei care poartă în inimă numele Dumnezeului lor, indiferent dacă poartă nume derivate din cele ale unor zei păgâni. În cazul lui Mardoheu, numele său babilonian nu îl împiedică să fie glasul, exteriorizarea valorilor iudaice în poveste; acesta refuză să se plece înaintea unui om, Haman, și astfel afirmă că venerarea i se cuvine numai lui Dumnezeu⁵.

Haman este antagonistul prin excelență, „vrăjmașul și potrivnicul” (*Estera* 7:6). Din perspectivă onomastică, Haman este numele lui propriu-zis, la care textul adaugă elemente particulare: „Haman, fiul lui Hamedata, Agaghitul”. Acest calificativ din urmă îl transformă pe Haman într-o figură-arhetip, ultimul descendent al unui rău istoric față de neamul iudeilor.

În tradiția sărbătorii *Purim*⁶, s-a conturat obiceiul ca la citirea sulului *Esterei*, fiecare apariție a numelui lui Haman să fie acoperită de un zgomot colectiv, tocmai pentru ca numele său să nu se audă. Unele tradiții vechi mergeau și mai departe, copiii obișnuiau să scrie numele lui Haman pe tălpile pantofilor și să îl șteargă prin pășirea repetată, înlăturând, astfel, simbolic, amintirea lui (Hulkower 2018). Prin intermediul acestui ritual se reflectă ideea de anonimat forțat, ca pedeapsă pentru faptele dușmanului istoric. Într-un sens literar, destinul lui Haman în poveste ilustrează tocmai această soartă, întrucât el încearcă să își construiască un renume etern, dar sfârșește prin a fi batjocorit și spânzurat; fiii săi sunt, de asemenea, uciși (*Estera* 7:10, 9:6-10).

⁵ Mențiunea nu este manifestă, însă se subînțelege.

⁶ Povestea *Esterei* și instituirea sărbătorii evreiești *Purim* ar putea avea la bază reinterpretarea unui vechi festival mesopotamian. Argumentul central este legat de similitudinea evidentă dintre numele *Estera* și *Mardoheu* și numele zeilor babilonieni *Iștar* și *Marduk*. În ritualurile babiloniene exista obiceiul de a arunca sorți în contextul ceremoniilor de Anul Nou. Unii autori au mers până la a susține că *Purimul* evreiesc a fost „împrumutat” din festivalul babilonian de Anul Nou (*Akitu*). Această teorie se bazează pe un nucleu de asemănări ce nu pot fi negate în primă instanță; povestea *Estera* prezintă caracteristicile unui mit al izbăvirii, întrucât poporul este amenințat cu distrugerea totală și este salvat în ultimul moment, iar *Purim*, ca festival al bucuriei, cu deghizări, ospete și beție, are tonalitatea carnavalescă a unor sărbători păgâne ale primăverii (în legătură cu festivalul *Akitu*, a se vedea Frahm 2010: 5, 8).

Din punct de vedere etimologic, originea numelui Haman este mai puțin clară decât a Esterei și a lui Mardoheu. În studiile de specialitate s-a propus asocierea cu numele zeului elamit „Humban” sau „Humman”, care era venerat în Susa. Aceasta ar alina triunghiul numelor la o simetrie interesantă din punct de vedere cultural; Estera, asociată cu Iștar, zeița asiro-babiloniană, Mardoheu, asociat cu zeul babilonian Marduk, iar Haman, asociat cu Humban, zeul tutelar al Elamului/Susei. În mod simbolic, Iștar și Marduk, zeii Babilonului și ai Asiriei, au fost dușmanii tradiționali ai Elamului și au adus, conform mitologiei, căderea Susei (cf. Bush 1996: 298; Berg 2021: 17). Dacă autorul cărții *Estera* cunoștea aceste tradiții posibil transmise în folclor, atunci a integrat un conflict nu între persoane, ci, subiacent, între vechi forțe mitologice: zeii străini ai Babilonului se confruntă cu zeul local din Susa pentru a-l detronea. Această interpretare, deși speculativă, arată cât de atent a fost gândit aspectul onomastic în conturarea personajelor.

Absența oricărei referiri la Dumnezeu este compensată antitetic, am putea spune, de prezența hiperbolică a lui Haman⁷. Numele acestuia capătă o aură demonică; din fericire, povestea îl reduce la tăcere, iar festivalul *Purim*, sărbătoarea instituită la final, celebrează inversarea sortii și ștergerea numelui vrăjmașului.

Deși nu un personaj principal în sensul obișnuit, împăratul Ahașveroș domină povestea ca autoritate supremă în imperiu. Numele său apare frecvent în text, spre deosebire de numele lui Dumnezeu; această disproporție prezumtiv intenționată ține de strategia literară a autorului, întrucât în aparență, toată acțiunea se desfășoară sub egida vizibilă a monarhului lumesc, dar în spatele evenimentelor, din umbră, un personaj invizibil, atotputernic, își exercită providența. Ahașveroș este portretizat aproape caricatural, un suveran indecis și ușor de manipulat (de sfetnici, de Haman, de Estera), care își schimbă decretul după cum îi dictează

⁷ Se poate identifica un paralelism chiar cu dualismul persan prin Haman, un nume ce aduce aminte de Angra Mainyu/Ahriman, spiritul rău în religia zoroastriană. Deși această corelație rămâne speculativă, ea confirmă intuiția că personajele Esterei nu sunt figuri comune, purtând, pe umerii lor, o moștenire simbolică bogată (pentru dezvoltări în legătură cu conceptele zoroastriene, a se vedea studiul „Similes for Mainyu, Ahura Mazdā and Ahriman in the Avesta, Bundahishn and Mainyu-i ye Xrad” din 2024 (autori: Saba Kazemian, Kazem Dezfoulan, Ahmad Khatami).

interesele sau impulsul de moment. El se comportă ca un stăpân absolut, însă narațiunea scoate la iveală vulnerabilitățile lui și faptul că, în final, devine instrumentul prin care poporul evreu este salvat.

Ironia profundă a cărții este că legile neschimbabile ale lui Ahașveros sunt întoarse pe dos de o serie de coincidențe providențiale, ceea ce sugerează intervenția tacită a divinității. Narațiunea *per se* este construită într-o formă chiasmică (simetrie în oglindă), care culminează cu răsturnarea destinului lui Haman și triumful neașteptat al evreilor, o structură care se numește *peripeție* (inversare bruscă a situației) din punct de vedere literar⁸.

Un element interesant de onomastică ascunsă apare chiar la nivel textual în manuscrisele ebraice ale Esterei, considerând că tradiția masoretică consemnează existența unor acrostihuri în text, în care literele de început sau de sfârșit ale unor cuvinte succesive formează Tetragrama sacrosanctă YHWH (numele Domnului) (*cf.* Magonet 2014: 110). Indiferent dacă acceptăm sau nu existența acestor mesaje ascunse, ele demonstrează un lucru evident, faptul că publicul cărții a simțit nevoia să regăsească Numele sacru printre rânduri, semn că anonimul Său apăsător trebuia compensat la nivel subtil. Din punct de vedere literar, această tăcere sugestivă constituie marca de geniu a cărții *Estera*, transformând-o într-o operă aparte între scrierile biblice, o narațiune mascată în care mesajul scrierii este transmis pe căi indirecte, prin ironie și prin simboluri.

Din perspectivă literară comparată, putem asemui cartea *Estera* și cu alte relatări biblice sau orientale în care toposul curții regale ocupă un loc central, cum ar fi povestea lui Iosif în Egipt (*Facerea* 37-50) sau a lui Daniel în Babilon. Asemenea Esterei, Iosif și Daniel sunt iudei aflați în exil care ajung în poziții înalte la curțile unor mari monarhi păgâni. În cele din urmă, aceștia salvează vieți: Iosif salvează Egiptul și familia sa de la foamete; Daniel salvează în mai multe rânduri înțelepții Babilonului și pe propriii confrăți. În cadrul acestor povestiri apar, de asemenea, schimbări de nume și identități duale; Iosif primește de la Faraon numele egiptean Țafnat-Paneah, iar lui Daniel și prietenilor săi li se dau, de asemenea, nume

⁸ În acest sens, Adele Berlin consideră că *Estera* se deosebește de alte texte biblice prin folosirea comicului, a ironiei și a peripețiilor, aspecte care construiesc o atmosferă de divertisment literar veritabil (Berlin 2001: 14).

străine (Belșatar, Șadrac, Meșac, Abed-Nego). Tăcerea religioasă din *Estera* contrastează puternic cu evlavia declarată din istoriile paralele. Am putea spune că *Estera* conduce către o evoluție literară distinctă, în care prezența divină este implicită, și nu expusă, adaptată unui mediu cosmopolit, unde retorica teologică explicită nu era posibilă și nici eficientă.

4. Concluzii

Autorul cărții *Estera* a reușit să creeze un text dens în semnificații, în care și ceea ce rămâne nerostit devine purtător de sens. Absența numelui lui Dumnezeu străbate firul povestirii, în contrast evident cu multitudinea numelor din planul omenesc, laic. Această tăinuire, Dumnezeu nefiind numit, dar acțiunile sale fiind prezente sub formă de coincidențe repetate, conferă operei o profunzime aparte, întrucât invizibilul capătă consistență literară.

Numele personajelor nu sunt arbitrare, *Estera* și *Mardoheu* poartă nume care nu le aparțin pe deplin, fiind, prezumtiv, de origine păgână, ceea ce simbolizează condiția lor de străini în exil și, totodată, evidențiază modul în care ei își trăiesc credința, integrându-se în cultura dominantă. *Haman*, pe de altă parte, poartă un nume programatic, care îl așază în linia amaleciților, a dușmanilor sub umbra blestemului de a li se șterge numele. Nici împăratul *Ahașveroș* nu este lipsit de rol simbolic, deoarece numele său regal repetat obsesiv este o emblemă a vanității puterii lumești. Toate aceste elemente dovedesc o construcție literară conștientă.

Comparând această operă cu tradițiile literare din jur, am descoperit că *Estera* nu constituie un caz izolat, motivul identității disimulate și al puterii ascunse a numelui este răspândit în miturile și în epopeile orientale. În raport cu tradiția comună a antichității, în care numele erau considerate imanente ființei, iar controlul asupra numelui era echivalent cu controlul asupra persoanei, cartea *Estera* se conturează ca o creație literară bine definită.

În lumina analogiilor discutate, putem spune că autorul *Esterei* a realizat un sincretism literar semnificativ; a combinat cadrul istoric-literar ahenenid cu ecouri de rit mesopotamian, a inserat modele intertextuale biblice într-o narațiune preponderent laică, descrisă prin intrigi la palat, și a folosit convenții literare universale, precum banchetul, complotul, momentul revelator al identității, pentru a crea o operă pluristratificată,

multifațetată din punctul de vedere al semnificațiilor. Identitatea ascunsă este liantul acestor straturi, întrucât numele nevăzute, neștiute (ale lui Dumnezeu, ale identității evreiești a Esterei) ȧes ȧn secret pȧnza destinului, ȧn timp ce numele vizibile, ale zeilor ȧi ale personajelor strȧine, sunt folosite cu inteligenȧa fie pentru a deghiza, fie pentru a demasca adevȧruri. ȧn final, cititorul atent descoperȧ cȧ anonimatul din carte este doar aparent, acesta face parte din jocul construcȧiei literare. Adevȧratele identitȧȧi ȧi forȧe se manifestȧ triumfal: Estera ȧȧi dezvȧluie poporul, Mardoheu ȧȧi afirmȧ credinȧa, iar Dumnezeu se face simȧȧit ȧn izbȧvirea miraculoasȧ. Aceastȧ analizȧ literarȧ comparativȧ ne permite sȧ observȧm cȧ, ȧn cartea *Estera*, autorul a ascuns anumite mesaje ȧn numele personajelor, a folosit tȧcerea ȧi absenȧa unor elemente ca modalitȧȧi subtile de comunicare a unor informaȧȧi ȧi a integrat povestea ȧntr-un spaȧiu cultural vast.

Bibliografie

- Berg, Conifer. 2021. How the Literary Features of the Book of Esther Support Its Primary Purpose. Wisconsin Lutheran Seminary, Mequon, Wisconsin.
- Berlin, Adele. 2001. The Book of Esther and Ancient Storytelling. *Journal of Biblical Literature*, 120 (1). 3-14. <https://doi.org/10.2307/3268590>.
- Biblia Dumitru Cornilescu, 1924 (online: <https://old.ebible.ro/biblia/romana/cornilescu/genesa/1>).
- Blum, Haley. 2021. The Name of Ra. <https://www.ebsco.com/research-starters/literature-and-writing/name-ra>.
- Bush, Frederic W. 1996. Ruth/Esther. World Biblical Commentary, Thomas Nelson Inc., Nashville.
- Ceccarelli, Manuel. 2021. Remarks on Mesopotamian Divine Epithets and Their Use in Incantations and Incantation-Prayers. *Journal of Ancient Near Eastern Religions*, 21 (2). 131-160. <https://doi.org/10.1163/15692124-12341321>.
- Frahm, Eckart. 2010. Counter-texts, Commentaries, and Adaptations: Politically Motivated Responses to the Babylonian Epic of Creation in Mesopotamia, the Biblical World, and Elsewhere. *Orient*. 45. 3-33.
- Green, Alexander. 2011. Power, Deception, and Comedy: The Politics of Exile in the Book of Esther. *Jewish Political Studies Review*, 23 (1/2). 61-78. <http://www.jstor.org/stable/41228556>.
- Hulkower, Raphael. 2018. Minhag or Mayhem – Noisemaking during the Purim Megillah Reading. <https://www.torahmusings.com/2018/02/minhag-mayhem-noisemaking-purim-megillah-reading/>.

- Jewish Publication Society (ed.). 1988. *Tanakh: The Holy Scriptures: The New JPS Translation according to the Traditional Hebrew Text*, Jewish Publication Society, Philadelphia, Pennsylvania.
- Kazemian, Saba; Dezfoulan, Kazem; Khatami, Ahmad. 2024. Similes for Mainyu, Ahura Mazdā and Ahriman in the Avesta, Bundahishn and Mainyu-i ye Xrad. *Journal of Linguistic and Rhetorical studies*, 15 (35). 7-34.
- Magdy, Heba. 2017. *Damnatio memoriae* in Graeco-Roman Egypt. *International Journal of Humanities, Arts and Social Sciences*, 3 (2). 78-97. <https://dx.doi.org/10.20469/ijhss.3.20006-2>.
- Magonet, Jonathan. 2014. The God who Hides: Some Jewish Responses to the Book of Esther. *European Judaism: A Journal for the New Europe*, 47 (1). 109-116. <http://www.jstor.org/stable/42751218>.
- Millard, A.R. 1977. The Persian Names in Esther and the Reliability of the Hebrew Text. *Journal of Biblical Literature*, 96 (4). 481-488. <https://doi.org/10.2307/3265987>.
- Morgenstern, Julian. 1963. Two Additional Notes to "The Suffering Servant: A New Solution". *Vetus Testamentum*, 13 (3). 321-332. <https://doi.org/10.2307/1516575>.
- Ranke, Hermann. 1953. The Egyptian personal names (*Die ägyptischen personennamen*), J. J. Augustin, Gluckstadt.
- Reid, Debra. 2008. *Esther*. Tyndale Old Testament Commentaries, Vol. 13, IVP Academic, Nottingham.
- Rosen, Șlomo Sorin. 2023. *Cele cinci Meghilot. Cântarea cântărilor. Rut. Plângerile. Eclesiastul. Ester*. Ediție bilingvă ebraică-română, cu transliterare și adnotări după surse iudaice.
- Talon, Philippe (ed.). 2005. The Standard Babylonian Creation Myth. Enūma Elis. Introduction, Cuneiform Text, Transliteration, and Sign List with a Translation and Glossary in French, in *State Archives of Assyria. Cuneiform Texts*, vol. IV, The Neo-Assyrian Text Corpus Project.